

1. Fundalul istoric

Pînă în perioada vikingilor (secolele VI–XI), zona unde s-a format statul finlandez modern, era locuită de triburi pe care acum le cunoaștem sub numele de fini: finii propriu-ziși în sud-vest, tavastienii în centrul Finlandei de sud, carelienii în Finlanda de Est. Laponii locuiau în nordul și centrul Finlandei. Colonii suedeze au venit din Suedia, din provinciile de coastă numite Roslagen, Gästrikland și Hälsingland și s-au stabilit în ținuturile de coastă ale Finlandei de sud și de est, în provinciile pe care azi le numim Uusimaa/Nyland și Pohjanmaa/Österbotten. Colonizarea a fost lentă și punctul culminant a fost atins în secolele XII și XIII. Țărmurile sudice erau nelocuite, datorită permanentelor jafuri pirateresti. Țărmurile vestice erau pămînturi virgine care se ridicau din mare. Insulele Åland fuseseră, din timpuri imemorabile, populate de suedezi.

În evul mediu, regii Suediei și-au extins regatul către est. Cauza care legitima acest lucru era introducerea credinței catolice în Finlanda și zăgăzuirea înaintării ortodoxismului dinspre Novgorod, mijlocită de ortodocșii karelieni. Se spune că prima cruciadă a început în 1155 și s-a concentrat în Finlanda propriu-zisă, în regiunea orașului Turku/Åbo. În timpul acestei cruciade, episcopul Henrik din Uppsala, un englez, a fost ucis. Mai târziu, el a devenit sfântul patron al Finlandei. A doua cruciadă, care a început cîndva între 1239 și 1259 a fost direcționată în interiorul Finlandei, spre Tavastia. În secolele care au urmat, supremația suedezilor s-a extins în cea mai mare parte a Finlandei și granița a fost împinsă către est. Războaiele care au urmat, cu Novgorodul și apoi cu Moscova, erau obișnuite. În 1362 Provincia de Est, cum era numită Finlanda, a participat, cu statut de egalitate față de celelalte provincii suedeze, la alegerea regelui Suediei. Acel an este considerat anul de naștere al reprezentării populare finlandeze, și deci, într-un fel, și anul nașterii parlamentului finlandez.

În secolul al XVII-lea, regatul suedezo-finlandez a atins cea mai mare întindere, odată cu achiziția teritoriilor de pe țărmurile estice și sudice ale Mării Baltice. Suedia–Finlanda a devenit un stat multicultural și multilingv, cuprinzînd suedezi, finlandezi, locuitori ai țărilor baltice și germani. Odată cu Marele Război din Nord (1700–1721), regatul a fost nevoit să renunțe la poziția sa de mare putere. Provinciile baltice (Estonia, Livonia și Ingria), ca și cea mai mare parte a Careliei au fost cedate Rusiei. Efortul de a le recîștiga în secolul al XVIII-lea a eșuat. Influența limbii și culturii suedeze în Finlanda a atins punctul culminant în secolul al XVIII-lea, cînd limba și cultura finlandeză erau vii numai în rîndurile populației țărănești. Consecință a alianțelor nefericite din timpul războaielor napoleoniene, Suedia a pierdut așa-numitul Război Finlandez (1808–1809) cu Rusia, iar Finlanda a fost anexată Rusiei. Deși parte a regatului său, țarul Alexandru I a hotărît să păstreze autonomia Finlandei. La 29 martie 1809, el jura înaintea Stărilor Unite ale Finlandei, adunate la Porvoo/Borgå, să respecte credința și legile fundamentale în vigoare în Finlanda. Limba suedeză a rămas limba oficială a Ducatului autonom al Finlandei.

Odată cu afirmarea naționalismului finlandez, coincizînd cu evenimentele revoluționare din întreaga Europă, din 1848, cererile de recunoaștere a statutului limbii finlandeze au devenit mai explicite. Numeroase personalități politice și culturale luptau pentru cauza finlandeză. Cea mai fermă susținere a limbii și culturii finlandeze o arătau țărani și clericii. Burghezii și mica nobilime erau mai degrabă înclinați către cultura suedeză. Inițial, țarul îi favoriza pe așa-zișii „fennophili”, deoarece voia să împiedice orice dorință de reunificare cu Suedia. În 1857, Jurnalul Oficial Finlandez (*virallinen lehti*) a fost pentru întîia dată publicat și în limba finlandeză. Decretul Limbii din 1863 stipula că pînă și limba

finlandeză putea fi folosită în probleme privind populația vorbitoare de finlandeză. Autoritățile administrative și de curte erau obligate să primească și petiții, cereri și documente scrise în finlandeză. Funcționarilor civili nu li se pretindea, totuși, să folosească de îndată limba finlandeză și să emită decizii în spiritul acesteia. Acest lucru avea să devină obligatoriu prin lege abia în 1883. Douăzeci de ani au fost considerați o perioadă rezonabilă pentru ca funcționarii să vorbească limba finlandeză. Așa-numiții „suecomani” s-au opus Decretului Limbii, motivînd că problema ar fi trebuit să fie obiectul unei legi oficiale, promulgate de senatul finlandez. „Primul Război al Limbii” s-a desfășurat între anii 1870 și 1880. Politica de rusificare a țarilor Alexandru III și Nicolae II a silit cele două grupuri să încheie ostilitățile. În 1902, finlandeza a devenit, în sfîrșit, limba oficială, cu același statut ca și suedeza (Decretul 18/19.6.1902). Odată cu noul Act Parlamentar care introducea votul universal și un parlament unicameral, finlandeza a devenit *de facto* prima limbă oficială a Finlandei.

În timpul cataclismului Primului Război Mondial și al Revoluției din Rusia, în 1917, Finlanda și-a cîștigat independența. Cînd a fost nevoie de crearea unei noi baze constituționale pentru o Finlandă independentă, a devenit necesară precizarea statutului legal al celor două grupuri principale din Finlanda: finlandezii și suedezii. Termenii acceptați sînt „vorbitori de finlandeză” și „vorbitori de suedeză”, deoarece limba este criteriul de bază, la drept vorbind unicul, care diferențiază cele două grupuri. Cei 900 de ani de intermariaje au făcut imposibilă diferențierea între cele două grupuri pe bază etnică (genetică).

Și disputa referitoare la Insulele Åland trebuia încheiată. Puțin după cîștigarea independenței din 1917, Finlanda a trecut printr-o perioadă tulbură: avea loc un război civil între „albi” și „roșii”, cu trupele germane intervenind de partea celor dintîi, și trupele rebele rusești, de partea celor din urmă. Locuitorii Insulelor Åland au profitat de ocazie pentru a căuta să se separe de Finlanda, invocînd dreptul la autodeterminare. În 1919, 95,5% din totalul de 10.196 al populației ålandeze dorea *unificarea* cu Suedia. Vorbitorii de limbă suedeză din Finlanda continentală priveau cu inima îndoită aceste eforturi. În fond, ei simpatizau cu locuitorii ålandezi în ce privea limba și cultura lor. Cu toate acestea, se opuneau din principiu secesiunii care lor le-ar fi limitat șansele de a cîștiga drepturi lingvistice și culturale mai largi. Suedia și Finlanda au supus conflictul arbitrajului Consiliului Ligii Națiunilor, care le-a impus celor două state o înțelegere prin care Suedia recunoștea suveranitatea Finlandei asupra Insulelor Åland, iar Finlanda accepta un regim de autonomie pentru Åland, care oferea garanțiile necesare limbii și culturii suedeze din insule.

Vorbitorii de limbă suedeză din Finlanda continentală, mai ales populația rurală din provincia Ostrobothnia, doreau autoadministrarea teritorială după modelul cantoanelor elvețiene. Propunerea avea în vedere crearea a patru provincii suedeze: Åland, Åboland (Finlanda de sud-est), Neder-Nyland (părțile de sud, locuite de vorbitori de suedeză, ale provinciei Uusima/Nyland) și Korsholm (părțile de vest, locuite de vorbitori de suedeză, ale provinciei Ostrobothnia/Pohjanmaa/Österbotten). Populația vorbitoare de suedeză din Nyland ar fi preferat autonomia teritorială culturală, deoarece provincia lor era mai amestecată din punct de vedere lingvistic decît Ostrobothnia. În parte ca rezultat al faptului că insulele Åland își dobîndiseră propriul regim de autonomie și pentru că limba suedeză fusese recunoscută în Secțiunea 14 a Constituției finlandeze din 1919 ca avînd statut de limbă oficială la paritate cu finlandeza, vorbitorii de suedeză din Finlanda continentală și-au abandonat revendicările privind o soluție cantonală și au acceptat o formulă de compromis, bazată atît pe principiul teritorial, cît și pe cel personal.

În anii '30 — în majoritatea țărilor decada stărilor de spirit naționaliste — a avut loc „al Doilea Război al Limbilor”. *Aitosuomalaiset*-ii sau „finlandezii puri” luptau pentru ca limba finlandeză să devină limbă unică în Finlanda. În această perioadă, mulți dintre aceia care erau activi în lumea afacerilor au decis să-și finlandizeze numele de familie. Universitatea din Helsinki urma să fie transformată în universitate cu limba de predare

finlandeză și tot învățământul superior suedez avea să fie transferat la Universitatea Åbo Akademi din Turku/Åbo. Aceste eforturi n-au fost încununuate de succes. Universitatea din Helsinki a rămas bilingvă. Conflictul s-a atenuat la sfârșitul decadei, când climatul politic general din Europa s-a înrăutățit. De atunci încolo, în Finlanda domnește pacea lingvistică. Deși statutul legal al limbii suedeze a rămas de fapt neschimbat, semnificația acestuia s-a schimbat, datorită simplului fapt demografic că populația vorbitoare de suedeză s-a diminuat treptat. În 1880 procentul din întreaga populație era 14,3%, în 1910 11,6%, în 1940 9,6%, în 1970 6,6%, iar astăzi (1996) 5,9%.

2. Minoritățile naționale ale Finlandei

Minoritățile „vechi”, „istorice” sau „naționale” ale Finlandei sînt vorbitorii de suedeză, samii (laponii), romii, evreii, rușii vechi și tătarii. Toate aceste grupuri îndeplinesc condițiile cerute de definiția propusă de raportorul special Capotorti, Subcomisiei de Prevenire a Discriminării și Protecție a Minorităților. După el, termenul „minoritate” se poate referi la:

- 1) un grup **numeric inferior** restului populației statului,
- 2) într-o poziție **non-dominantă**, ai cărui membri
- 3) — avînd **naționalitatea (i.e. fiind cetățenii)** statului —
- 4) au **caracteristici** etnice, religioase sau lingvistice **care diferă** de cele ale restului populației și
- 5) manifestă, chiar dacă numai implicit, **sentimentul solidarității** în scopul de a-și păstra cultura, tradițiile, religia sau limba.

Conform definiției date în Recomandarea 1201 (1993) a Adunării Parlamentare a Consiliului European, confirmată de Recomandarea 1255 (1995), termenul „minoritate națională” se referă la un grup de persoane care:

- 1) **locuiesc** pe teritoriul unui stat și sînt **cetățenii** lui;
- 2) mențin **legături de lungă durată, trainice și permanente** cu acel stat;
- 3) manifestă **caracteristici** etnice, culturale, religioase sau lingvistice **distincte**;
- 4) sînt **suficient de reprezentative**, chiar dacă sînt în **număr mai mic** decît restul populației statului sau a unei regiuni a aceluia stat;
- 5) sînt motivate de preocuparea de a păstra împreună ceea ce constituie **identitatea lor comună**, inclusiv cultura, tradițiile, religia sau limba lor.

Aceste definiții exclud membrii grupurilor recent imigrate, care n-au obținut încă cetățenia statului. În contextul Pactului ONU asupra Drepturilor Civile și Politice (Articolul 27), solicitarea cetățeniei este considerată irelevantă.

Existența unei minorități nu este o problemă de lege, ci **un fapt**.¹ Pentru obținerea statutului de minoritate sau pentru invocarea drepturilor minorităților nu este nevoie de vreo recunoaștere oficială. Orice grup care îndeplinește condițiile de a fi o minoritate, indiferent de recunoașterea explicită, beneficiază de standardele internaționale privitoare la minorități. Cu toate acestea, situația este ușurată în mod natural dacă guvernele iau măsuri pozitive pentru satisfacerea nevoilor grupurilor minoritare.

2.1. Vorbitorii de suedeză

La 1 ianuarie 1996 existau, conform Centrului Finlandez de Statistică, 294.664 de vorbitori de limbă suedeză sau 5,8% dintr-o populație totală de 5.116.826.²

Unii consideră că populația vorbitoare de limbă suedeză nu constituie o minoritate, datorită garantării de către Constituția Finlandei a statutului oficial al limbii suedeze, ca fiind egal cu acela al limbii finlandeze.³ Cu toate acestea ea a fost tratată ca atare, în publicații care se ocupă cu statutul minorităților din Finlanda. Ea are de altfel toate caracteristicile considerate inerente conceptului de minoritate. Nici una dintre definițiile elaborate nu cere ca un grup să fie, într-un sens legal, mai puțin avantajat ca majoritatea.

2.2. Samii (laponii)

Samii (laponii) sînt un grup care, conform ultimelor descoperiri științifice, s-au dezvoltat ca popor în Fennoscandia de nord, în cursul epocii de bronz (1500–400 înaintea lui Cristos).⁴ Ei sînt singura populație indigenă din Europa de Nord. Estimările privind numărul de sami din Finlanda sînt diferite. Cifrele variază între 5700 și 6400. Estimările sînt aproximative, deoarece nu toate persoanele care se încadrează în definiția populației sami sînt înregistrate. Majoritatea lor, adică 3900, trăiesc încă în zona lor nativă, așa-numita „Țară de baștină sami”, formată din patru dintre municipalitățile cele mai nordice din Provincia Laponă: Utsjoki, Inari, Enontekiö și partea nordică a municipalității Sodankylä. Această zonă are relevanță pentru punerea în practică a *Actului Limbii Sami*, din 1991, ca și a *Actului despre Parlamentul Sami* din 1995 (sau așa-numitul *Act de Autonomie Culturală Sami*).

Pentru ca *Actul Limbii Sami* să-și atingă scopurile, un sami este definit ca:

— o persoană care se consideră sami,

în cazul în care

— el însuși sau măcar unul dintre părinții sau bunicii săi a învățat sami ca limbă maternă. (Partea 2)⁵

În *Actul despre Parlamentul Sami* din 1995, definiția unui sami a fost lărgită, pentru a acoperi:

— o persoană care se consideră sami,

în cazul în care

1) el însuși sau măcar unul dintre părinții sau bunicii săi a învățat sami ca limbă maternă;

2) descinde dintr-o persoană care a fost înregistrată într-un registru de cadastru, taxe sau evidența populației ca fiind un lapon muntean, pădurean sau pescar; sau

3) cel puțin unul dintre părinții săi a fost sau ar fi putut fi înregistrat ca alegător pentru Delegația Sami sau pentru Parlamentul Sami. (Partea 3)

În prezent există un conflict în Laponia Superioară, datorat acestei definiții mai largi. Samii care îndeplinesc condițiile cerute de vechea definiție consideră că laponii de la punctul 2 și-au pierdut identitatea sami și nu au dreptul de a participa la autonomia culturală sami.

Din cele zece limbi sami, în Finlanda se vorbesc trei: north, inari, și skolt sami. Inari sami sînt în număr de 400, iar ortodocșii skolt, cam 600. Se spune că aproape o întreagă generație și-a pierdut limba sami. Conform Centrului finlandez de Statistică, la 1 ianuarie 1996, 1726 erau înregistrați ca avînt sami limba maternă.

2.3. Romii

Populația de romi este acum în număr de aproximativ 6000. Majoritatea trăiesc în zonele urbane. Datorită mării migrații din Finlanda către Suedia din cursul anilor '60–70, astăzi există cam 3000 de romi vorbitori de finlandeză care trăiesc în Suedia.

Romii (populația *romani* sau *țigani*) din Finlanda aparțin grupului Kalé (*Caló*) de est. S-au așezat în Finlanda la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Romii sînt pentru prima oară menționați în cronicile suedeze de la începutul secolului al șaisprezecelea. În scurtele perioade în care curtea se afla în orașul Stockholm (*Stockholms tankeböcker*), din 1512, se menționa că de ziua Sfîntului Mihai veniseră străini în oraș și că se considerau a fi copiii Egiptului de Jos (din această presupunere provine și denumirea engleză „gypsy”). În secolul următor, regele Suediei a organizat batalioane întregi de soldați romi care să lupte în Războiul de Treizeci de Ani, în Europa Centrală. Cu toate acestea, un decret deloc favorabil romilor a fost promulgat în 1637. Oriunde bărbații romi ar fi fost găsiți, urmau să fie spînzurați fără judecată, iar femeile și copiii să fie expulzați din țară.⁶ Acest decret era o copie a aceluia emis de Christian al IV-lea al Danemarcei și Norvegiei, în 1589. N-a fost niciodată pus în practică și rămîne,

deci, literă moartă. Între 1660–1670, Guvernatorul General al Suediei în Finlanda, Per Brahe, a obținut permisiunea coroanei de a așeza 140 de țigani din Suedia în cea mai estică provincie a Imperiului, Finlanda. Și cum populația finlandeză se diminuase îngrijorător în timpul Războiului de Treizeci de Ani, iar pământurile țăraniilor se pustiiseră, se presupunea că romii vor cultiva zonele abandonate din jurul lacului Pielinen și vor apăra frontierele estice ale ținutului, împotriva invaziei rusești.⁷ Începând cu 1960, romii au început să se organizeze mai activ, luptând pentru condiții mai bune de viață și educație în limba romani (kalé).

2.4. Evreii

Numărul evreilor din Finlanda este astăzi (1996) estimat la 1400. Printre aceștia sînt 200 de evrei ruși care au emigrat recent din țările Comunității Statelor Independente.

Evreii s-au așezat în Finlanda–Suedia în secolele XVII și XVIII. În secolul XVII, climatul politic general nu era prea favorabil evreilor. Era perioada în care luteranismul și ortodoxia erau la apogeu. Numai sub regele Gustav III, atitudinea oficială față de ei a devenit mai tolerantă. În 1775, orașul Marstrand a fost declarat port liber (*porto franco*), un loc unde evreii se bucurau de libertate deplină a comerțului și religiei. În 1775, gravorul regelui, Aron Isak, a fondat prima congregație evreiască din Stockholm. Conform Actului din 26 ianuarie 1779 privind libertatea religiei, evreilor li se permitea să se așeze în Stockholm și în două–trei alte orașe (§ 7). Prin „Regulamentul” din 1782, în afara Stockholmului așezarea evreilor era permisă doar în Gothenburg, Norrköping și Karlskrona. Evreilor nu li se permitea deci să se așeze în orașe finlandeze, decît dacă se converteau la credința creștină. Evreii de astăzi din Finlanda se trag în mare parte din Rusia. Primul evreu care s-a așezat într-un oraș finlandez a fost Jacob Weikam (Veikkanen). El se mutase în 1782 în Hamina/Fredrikshamn, în Finlanda de Est. Aici legile suedeze nu funcționau, căci orașul fusese cedat Rusiei, după războiul ruso–suedez din 1741–1743. În timpul perioadei de Autonomie (1809–1917), evreii ruși s-au stabilit în Finlanda, ca meșteșugari și comercianți. Dar majoritatea evreilor finlandezi sînt descendenți ai ofițerilor din armata țaristă. Conform unui decret din 1858, ofițerilor, inclusiv celor evrei, li se permitea, la retragerea din armata rusă, să se stabilească în Finlanda. Numai după 1917, cînd Finlanda a devenit independentă, evreilor li s-au garantat drepturi depline, ca cetățeni finlandezi (Actul din 12 ianuarie 1918/7). Prima casă de rugăciune evreiască a fost dată folosirii în cetatea Viapori/Sveaborg, în afara orașului Helsinki/Helsingfors, în 1830, iar prima sinagogă a fost inaugurată în 1870.⁸

2.5. Rușii vechi

Rușii sau populația vorbitoare de rusă din Finlanda este deseori considerată ca fiind formată din așa-zii ruși vechi și așa-zii ruși noi. Rușii vechi sînt aceia care s-au așezat pe teritoriul Finlandei începînd cu secolul XVIII și pînă la Revoluția Rusă. Aproape toți sînt cetățeni finlandezi. Rușii noi sînt cei care au venit în Finlanda începînd cu 1960. Majoritatea nu au cetățenie finlandeză.

Rușii vechi, care au cele mai vechi legături cu Finlanda, sînt descendenți ai acelor servi mutați din Rusia în teritoriile Finlandei de Est, pe care Suedia a fost nevoită să le cedeze Rusiei, după înfrîngerile din Marele Război Nordic (1700–1721) și așa-zisul Război al Pălăriilor (1741–1743). Această zonă era administrată de guvernul rus din Wyborg, cunoscut îndeobște sub denumirea de Vechea Finlandă. Termenul vine de la faptul că această zonă era cea mai veche, prima din teritoriul finlandez achiziționată de Rusia. Conducătorii ruși ofereau nobililor merituosi fiefuri în Finlanda. În secolul XVIII, aceștia au adus pe noile lor domenii ruși șerbi din Karelia, Jaroslavl, Tula și Orel.

Comunități de ruși vechi se găsesc în principalele zone urbane din jurul orașului Helsinki, Turku și Tampere. Membrii acestor comunități sînt descendenții funcționarilor civili, negustorilor și ofițerilor ruși care s-au așezat în Finlanda, în decursul secolului XIX. S-

ar putea de asemenea ca ei să descindă din acei ruși care, fugind de Revoluția Rusă, nu s-au refugiat în alte țări din Europa și America. Rușii vechi au atins cel mai mare număr în 1921: 15.000.⁹ După Război, numărul lor a scăzut constant. Este destul de dificil să evaluăm în ce măsură ei au fost asimilați de majoritatea vorbitoare de finlandeză sau de minoritatea vorbitoare de suedeză.

Numărul de ruși vechi este estimat a fi între 3–5000.¹⁰ Rezultat al recentelor imigrații din Uniunea Sovietică și țările CSI, numărul de vorbitori de rusă este acum estimat la aproximativ 20.000.

2.6. Tătarii

Tătarii numără aproximativ 900 de persoane din totalul de 10.000 de credincioși islamici care trăiesc în Finlanda (1995).¹¹

Tătarii islamici au venit în Finlanda din douăzeci de sate din regiunea Sergaci de pe Volga, la sud de Nijni–Novgorod (Gorki), începând cu 1880 și până la mijlocul anilor '20. Erau negustori care făceau comerț cu blănuri și textile și s-au așezat mai ales în zona Helsinki. În 1925 au fondat prima congregație islamică (Congregația Islamică Finlandeză). Cea de-a doua congregație a tătarilor a fost înființată în Tampere, în 1943.

Congregația islamică nu trebuie confundată cu „Societatea Islamică din Finlanda”, fondată în 1987 de imigranți recentți în Finlanda, venind din diferite țări ale lumii islamice. În 1994, la Ministerul Educației au fost înregistrate două noi congregații islamice: „Centrul Islamic Finlandez” (2 februarie 1994) și „Islam și Dragoste” (17 februarie 1994).

3. Statutul limbii suedeze în Finlanda

Actul Constituțional Finlandez prevede în secțiunea 14, așa cum a fost ea amendată în 1995, că:

Limbile naționale ale Finlandei sînt finlandeza și suedeza.

Dreptul fiecărei persoane de a-și folosi limba proprie, fie ea finlandeza, sau suedeza, în tribunale sau în fața altor autorități în chestiuni care îl/o privesc și de a primi documentele emise în acea limbă, va fi garantat de un act al Parlamentului. Toate ramurile guvernului vor avea grijă de nevoile culturale și societale ale populației vorbitoare de finlandeză și al celei vorbitoare de suedeză din Finlanda, conform aceluiași criterii.

Finlandeza și suedeza au, în fața legii finlandeze, același statut egal. Suedeza nu este astfel considerată *ipso jure* o limbă minoritară.¹² Actul Finlandez al Limbii din 1922 presupune că atât finlandeza, cât și suedeza pot opera ambele ca limbi majoritare și minoritare, în funcție de unde și cu ce cadru sînt folosite.¹³

3.1. Statutul lingvistic al municipalităților și districtelor administrative de stat

Dreptul cuiva de a-și folosi propria limbă depinde în primul rînd de statutul lingvistic al municipalității (comunei) respective. Statutul lingvistic al districtelor administrative de stat este determinat de municipalitățile care aparțin districtului administrativ de stat.

a) Municipalitățile

O municipalitate poate fi: unilingv finlandeză, unilingv suedeză, ori bilingvă cu o majoritate finlandeză, sau bilingvă cu o majoritate suedeză. Un district administrativ este unilingv dacă este format numai din municipalități cu una și aceeași limbă. O municipalitate devine bilingvă dacă numărul vorbitorilor unei limbi crește la 8% din populația totală sau este de cel puțin 3000. O municipalitate devine unilingvă dacă numărul vorbitorilor de cealaltă limbă descrește la 6% sau scade sub 3000. Orașele Turku/Åbo și Vantaa/Vanda, avînd o populație vorbitoare de suedeză de 5,1%, respectiv 4,1% își mențin statutul bilingv, datorită regulii de minimum 3000. Consiliul de Stat poate, după ce a audiat municipalitatea în

chestiune, din motive specifice, să determine acea municipalitate să fie bilingvă, chiar dacă erau îndeplinite criteriile unilingvismului.¹⁴ Într-o municipalitate bilingvă, limba majoritară va fi definită ca fiind aceea vorbită de un grup mai larg de locuitori (de ex. în Sibbo/Sipoo ambele limbi sînt vorbite de mai puțin de 50% din locuitori, dar grupul de limbă suedeză este ceva mai mare).

Statutul lingvistic al municipalităților este revizuit o dată la zece ani. Pe baza recensămîntului din 31 decembrie 1991, statutul lingvistic al municipalităților a fost fixat pentru decada actuală, începînd cu 1 ianuarie 1993.¹⁵ Singurele schimbări care au apărut în raport cu perioada anterioară, între 1983–1992, au fost că trei municipalități unilingve vorbitoare de suedeză au devenit bilingve, cu suedeza limbă majoritară.¹⁶ Dintr-un total de 460 de municipalități din Finlanda, 395 sînt acum unilingve, de limbă finlandeză. Există 21 de municipalități unilingve suedeze, din care 16 sînt în Åland. Așadar numai 5 municipalități din Finlanda continentală sînt acum unilingve de limbă suedeză.

b) Districtele administrative de stat

Un district administrativ constînd din municipalități unilingve finlandeze și suedeze sau din municipalități bilingve „este considerat ca avînd aceeași limbă ca municipalitatea în cauză”, însemnînd că un cetățean are aceleași drepturi lingvistice în fața autorităților aceluși district administrativ ca și în fața autorităților din municipalitatea unde trăiește. Preeminența limbii municipalității de rezidență asupra dreptului de a folosi o limbă în fața organelor administrative de stat, cum ar fi consiliile județene, este considerată complicată și nepractică.¹⁷ **Adunarea Suedeză din Finlanda** (*Finlands svenska folkting*, vezi mai jos) ar prefera reintroducerea sistemului anterior, în care județele erau în întregime lor considerate bilingve dacă aveau măcar o singură municipalitate bilingvă sau una unilingvă și reprezentînd grupul lingvistic non-dominant în județ.¹⁸

c) Modificarea delimitărilor teritoriale ale unităților administrative

Constituția Finlandei are o prevedere în Secțiunea 50 (3), în scopul de a apăra natura lingvistică a unităților administrative:

Ori de cîte ori se vor retrasa granițele unităților administrative, se va avea grijă, în măsura în care o permit circumstanțele, ca zonele să fie monolingve, de limbă finlandeză sau de limbă suedeză, sau ca în zonele respective, minoritățile vorbind a doua limbă să fie atît de mici, pe cît este posibil.

De această regulă ar trebui să se țină cont întotdeauna cînd două sau mai multe municipalități sînt reunite în municipalități noi, mai mari. Calitatea de membru în Uniunea Europeană a dus la propunerea de a înlocui cele unsprezece departamente de pe continent cu patru sau cinci departamente mai mari. Un asemenea pas ar putea duce cu ușurință la încălcarea Constituției Finlandei.

d) Åland

Municipalitățile și departamentul Åland (constituind în același timp Provincia sau regiunea Åland) rămîn în permanență unilingve de limbă suedeză, datorită garanțiilor oferite de Actul de Autonomie a Ålandului, consfințite de legea fundamentală și acordurile internaționale.

3.2. Dreptul de a folosi suedeza (sau finlandeza) în contacte oficiale

Atît **principiul personal**, cît și cel **teritorial** sînt aplicabile în identificarea dreptului de a folosi fie finlandeza, fie suedeza în fața autorităților. Dreptul de a folosi suedeza în contactele oficiale este determinat atît de limba maternă a persoanei, cît și de limba oficială în unitatea administrativă. Principiul personal este mult mai larg aplicat în relațiile cu autoritățile de stat, în timp ce principiul teritorial predomină în relațiile cu autoritățile municipale.

a) Organele administrative de stat

Conform Părții 3 a Actului Limbii, orice cetățean finlandez își poate folosi limba proprie, adică finlandeza sau suedeza, în tribunale sau în fața altor autorități administrative de stat, *într-un caz în care el este parte sau într-un caz în care este audiat într-o altă calitate (limba părții/reclamantului)*. Aceasta înseamnă că o persoană vorbitoare de suedeză poate să insiste în a-și folosi limba, interogată fiind de poliție în oricare parte a Finlandei — adică pînă și în orașul de limbă finlandeză Rovaniemi, în Laponia. În mod similar, o persoană vorbitoare de finlandeză își poate folosi limba maternă la instituirea procedurii legale în districtul judiciar unilingv de limbă suedeză Närpes, din Ostrobothnia. Acest lucru este valabil și pentru Marienhamn, în Åland, în ciuda autonomiei culturale speciale a Regiunii. Ea trebuie însă să se mulțumească să i se răspundă din partea autorităților în limba districtului, finlandeză în Rovaniemi și suedeză în Närpes (**limba de expediție**). Firește că în cazul în care organele administrative de stat sînt considerate bilingve, persoanei în cauză i se va răspunde în limba sa proprie.

În toate celelalte cazuri, ea va trebui să se adreseze autorităților în limba districtului administrativ de stat. Statutul lingvistic al unui district administrativ de stat este hotărît de reguli foarte complexe și ar putea fi caracterizat drept „cameleonic”: statutul său lingvistic este preluat de la municipalitatea de unde vine cazul. Un vorbitor de limbă suedeză poate folosi limba suedeză înaintea unei autorități administrative de stat, numai cînd cazul lui se referă la o municipalitate (constituind o subunitate a districtului în cauză) care este fie unilingvă de limbă suedeză, fie bilingvă. De exemplu, reclamațiile din partea Tribunalului Districtual Åland (*Ålands tingsrätt*) din Marienhamn, către Curtea de Apel din Åbo/Turku (*Åbo hovrätt/Turn hovioikeus*), pot fi făcute în suedeză. Cînd cazul se referă la o municipalitate unilingvă, vorbitoare de finlandeză, iar persoana înmînează o cerere, greșind limba, adică în suedeză, autorităților nu li se permite s-o ignore, ci trebuie să asigure o traducere a acesteia. Reclamantul va fi obligat să suporte cheltuielile.¹⁹ Preeminența limbii municipalității de rezidență asupra dreptului de a folosi o limbă în fața organelor administrative de stat, cum ar fi consiliile județene, este considerată complicată și nepractică.²⁰

Vorbitorii de suedeză sînt într-o oarecare măsură nemulțumiți, deoarece serviciile lingvistice nu sînt asigurate în măsura în care sînt stipulate în legislația privind limba. Între teorie și practică există o discrepanță clară. Aceasta se datorează, în parte, slabei cunoașteri a limbii suedeze printre funcționarii civili vorbitori de finlandeză și printre alți angajați în serviciul public.²¹ Există totuși un act special, din 1922, care reglementează obligațiile lingvistice ale funcționarilor civili. În posturi în care sînt necesare studii superioare, se solicită cunoașterea perfectă a limbii majoritare a districtului administrativ. Dacă districtul este bilingv, funcționarul civil trebuie să dovedească stăpînirea în scris și vorbit a celeilalte limbi naționale. Dacă districtul este unilingv, funcționarului i se cere doar să înțeleagă cealaltă limbă. Un judecător trebuie întotdeauna să fie capabil să vorbească și cealaltă limbă națională, indiferent unde în Finlanda este angajat.

b) Municipalitățile

Cînd au de-a face cu autoritățile municipale dintr-o municipalitate unilingvă, cetățenii trebuie să se adreseze în limba municipalității. Aceasta înseamnă că, atunci cînd un vorbitor de suedeză se adresează Serviciilor Sociale sau Biroului de Sănătate din orașul unilingv de limbă finlandeză Rovaniemi, el trebuie să folosească limba finlandeză, iar cînd se adresează Asistenței Sociale din Närpes, limba suedeză. El are voie să-și folosească limba maternă suedeză în municipalități unilingve de limbă suedeză și în cele bilingve. Același principiu se aplică, respectiv, la vorbitorii de finlandeză. Apoi el are dreptul de a primi răspunsul în limba în care li s-a adresat autorităților.

c) Companiile de servicii publice

Privatizarea serviciilor publice anterior de stat, cum ar fi Telecomunicațiile și Căile Ferate, a adus în discuție și problema garantării serviciilor în limba suedeză. După ce s-a ajuns la o înțelegere între partidele politice, Actul Limbii a fost amendat în așa fel încât să protejeze nevoia de servicii în limba suedeză (sau finlandeză). Conform noului paragraf 17 b, întreprinderile de stat și companiile care asigură servicii publice, acolo unde statul sau municipalitățile bilingve sau municipalitățile cu limbi diferite au acțiuni, trebuie să servească publicul în finlandeză și suedeză, „excepție făcând cazul în care acest lucru nu este necesar sau dacă, aplicat la scară largă, se dovedește a fi o complicație nerațională pentru companie.”

3.3. Suedeza ca limbă oficială internă

Limba oficială internă este limba folosită în administrație, de exemplu limba folosită în timpul ședințelor interne și proceselor verbale ale ședințelor. Internă este de asemenea limba folosită pentru ca autoritățile să comunice între ele. În districtele bilingve, regula este ca autoritățile de stat și municipale să folosească limba majorității. În districtele unilingve, limba internă este, firesc, limba districtului.

Funcționarii civili din corpurile administrative centrale, ca de exemplu Consiliul Național pentru Educație, pot folosi fie finlandeza, fie suedeza, în deliberări interne în districtul administrativ de care aparțin municipalități bilingve sau municipalități unilingve, de limbă fie finlandeză, fie suedeză. Vorbitorii de suedeză au dreptul de a folosi limba suedeză în Comitetele de Stat.

Inițiativele legislative ale guvernului către Parlament, ca și comunicatele oficiale ale Parlamentului trebuie emise în finlandeză și suedeză (Secțiunea 22 a Actului Constituțional). În decursul sesiunilor parlamentare, suedeza poate fi folosită împreună cu finlandeza (Secțiunea 88 a Actului Parlamentar din 13.01.1928/7). Se întâmplă, cu toate acestea, destul de rar ca un parlamentar al populației vorbitoare de suedeză să-și folosească limba maternă. Rapoartele și declarațiile comisiilor parlamentare trebuie elaborate în ambele limbi. Minutele sesiunilor parlamentare sînt publicate numai în limba originală.

Municipalitățile și departamentul Åland (în același timp Provincia sau Regiunea Åland) rămîn în permanență unilingve de limbă suedeză, acest lucru fiind garantat de Actul de Autonomie Åland, consfințit de legea fundamentală și acordurile internaționale. Autoritățile din Åland pot comunica în suedeză cu orice autoritate administrativă din Finlanda continentală.

3.4. Legi, decrete, reglementări și instrucțiuni

Legile și decretele sînt publicate în Monitorul Oficial Finlandez în finlandeză, și în suedeză. Ordinele și reglementările se referă la reguli generale, emise de Consiliul de Stat, ministere și autorități administrative, care sînt obligatorii pentru cetățeni. Asemenea reglementări trebuie publicate simultan și în finlandeză, și în suedeză. Instrucțiunile conțin reguli care nu sînt obligatorii; acestea pot fi, dar nu trebuie neapărat să fie publicate în ambele limbi.

3.5. Anunțurile oficiale

În municipalitățile bilingve și în districtele administrative de stat, se aplică așa-numitul **principiu al bilingvismului oficial**. Aceasta înseamnă că anunțurile generale și comunicatele care se adresează întregii populații, trebuie să aibă variante în ambele limbi. Aceasta se referă de asemenea la inscripții și pancarte. În districtele bilingve, informația apare întîi în limba majorității și apoi în a minorității. Aceasta se susține și în cazul semnelor rutiere. (Proprietarii magazinelor private pot să-și facă reclamă în ce limbă doresc, dar majoritatea o fac în finlandeză. Apar și afișaje de firme în engleză, germană și rusă).

3.6. Limba în armată

O persoană supusă serviciului militar va fi repartizată, „dacă este posibil” la o unitate ai cărei soldați au aceeași limbă maternă, fie finlandeză, fie suedeză. El se va bucura de pregătire în limba acelei unități. Limba în care se dau comenzile în armata finlandeză este, totuși, întotdeauna finlandeza. Recruții vorbitori de suedeză au propria lor garnizoană în Dragsvik, lângă orașul Ekenäs/Tammisaari.

3.7. Serviciile în limba suedeză în instituțiile sociale și de sănătate

Prevederile asupra limbii erau destul de puține în legislația socială și de sănătate. Dar din 1991 pacienților din spitalele districtuale (centrele districtuale de îngrijire a sănătății), incluzând municipalități bilingve sau și municipalități unilingve finlandeze, și suedeze, li se garantează prin lege îngrijirea sănătății în limba proprie, finlandeză sau suedeză. În aceste districte trebuie să existe un consiliu special care are sarcina de a dezvolta și îmbunătăți îngrijirea sănătății minorității lingvistice. Consiliul răspunde de asemenea pentru pregătirea personalului medical în limba minorității. În Spitalul Central al Universității din Helsinki, serviciile privind sănătatea trebuie asigurate și în limba suedeză. S-au auzit deseori critici la serviciul insuficient în suedeză, mai ales din partea bătrânilor care știau prea puțin finlandeza. Asemenea bătrâni pot fi găsiți la țară, în zonele de limbă suedeză. Desigur că situația diferă de la spital la spital, depinzând de concepția administrației și a doctorilor. Obligațiile în fața legii nu reglează întotdeauna situația. De exemplu, pacienți din Åland nu s-au bucurat întotdeauna de tratament adecvat în Spitalul Central Universitar din Turku.

Conform Actului Sănătății Publice din 1972, sănătatea publică în municipalitățile bilingve trebuie să asigure servicii de îngrijire și spitalizare în ambele limbi. Municipalitățile sînt obligate să asigure copiilor îngrijirea zilnică în limba lor maternă, fie că aceasta este finlandeza, suedeza sau sami.

3.8. Dreptul la educație în limba suedeză (finlandeză)

Limba învățămîntului este fie finlandeza, fie suedeza, acest lucru depinzând de limba maternă a copilului. Există școli primare suedeze și finlandeze („școli cu nivel de inferior”), școli secundare („școli cu nivel de comprehensiune mediu” = secundare inferioare; și „gymnasia” = secundare superioare) și școli vocaționale (profesionale).²² Indiferent de statutul lor lingvistic, municipalitățile sînt obligate să mențină școlile primare (clasele I–VI) pentru ambele grupe de limbi naționale, atunci cînd sînt cel puțin 13 copii care aparțin minorității lingvistice, în oricare din clase.²³ Dacă într-o municipalitate nu există școli primare în limba minorității, copiii aparținînd unei minorități etnice au dreptul de a primi această educație într-o școală apropiată. Districte școlare cu nivel superior se pot forma atunci cînd există cel puțin 90 de elevi cu aceeași limbă maternă în fiecare treaptă.²⁴ În anumite cazuri, datorită structurii sau concentrării de populație sau a mijloacelor de transport insuficiente, asemenea școli generale pot fi înființate acolo unde există cel puțin 40 de elevi cu aceeași limbă.²⁵ Această prevedere se aplică anumitor municipalități din Arhipelagul Finlandez Exterior.

În zonele unilingve de limbă finlandeză au fost fondate școli particulare suedeze. „Gymnasia” private, suedeze, există în orașele Tampere și Oulu, cu 0,6% și respectiv 0,2% vorbitori de limbă suedeză (conform recensămîntului din 31 decembrie 1991).

În 1995 existau 250 de școli suedeze inferioare (școli primare), avînd 22.000 de elevi, 54 de școli cu nivel mai ridicat (nivelul inferior al școlii secundare), avînd 10.900 de elevi și 34 de gimnazii suedeze (nivelul superior al școlii secundare), avînd 6300 de elevi. În același an existau 40 de școli vocaționale suedeze (profesionale), avînd 9500 de elevi.²⁶ Numărul de

copii școlarizați în școlile de limbă suedeză a înregistrat o ușoară creștere, deoarece în ultima vreme familiile bilingve optează pentru a-și educa copiii în limba suedeză.

3.9. Învățământul superior în limba suedeză

Un act din 1937 garantează statutul bilingv al Universității din Helsinki. Acest act stipulează că, deși limba de predare era finlandeză, 15 profesori urmau să predea în suedeză. Conform Actului recent, din 1991, în total sînt 27 de profesori care asigură predarea în limba suedeză. Alte universități bilingve sau instituții echivalente de învățămînt superior sînt Universitatea de Tehnologie, Universitatea de Medicină Veterinară, Școala de Artă, Conservatorul Sibelius și Școala de Teatru.

Universitățile și instituțiile similare de învățămînt superior unde limba de predare este suedeză sînt: Universitatea Åbo Akademi (întemeiată în 1919), Școala Superioară Suedeză de Meserii și Comerț (*Svenska handelshögskolan*) și Școala Superioară Suedeză de Administrație Publică (*Svenska social- och kommunalhögskolan*).

3.10. Mass-media în limba suedeză

Există cincisprezece ziare în limba suedeză (zece care apar mai des decît o dată pe săptămînă, 3 ziare locale hebdomadare și două cotidiene în Åland). Cel mai mare și mai cunoscut este *Hufvudstadsbladet*, care apare în Helsingfors/Helsinki. Este renumit pentru paginile sale culturale și urmărește îndeaproape evenimentele din țările nordice și problemele lingvistice. În Åbo/Turku apare *Åbo Underrättelser*, în Vasa/Vaasa, *Vasabladet* și în Borgå/Porvoo, *Borgåbladet*. Ziarele din Åland sînt *Åland* și *Nya Åland*.

Compania finlandeză de radio și televiziune *Yleisradio Oy / Rundradio Ab* are două canale. Ambele sînt bilingve și conțin știri și programe și în suedeză. Se discută acum înființarea unui canal independent în limba suedeză, posibil datorită noii tehnologii digitale. Printre vorbitorii de suedeză, părerea asupra avantajelor unui asemenea canal au fost împărțite. Poate fi periculoasă izolarea vorbitorilor de limbă suedeză de restul populației, făcînd programele în limba suedeză inaccesibile celor de limbă finlandeză. Există transmisiuni radiofonice în suedeză, dar acestea nu pot fi recepționate în Finlanda de Nord. Compania Națională de Radio și Televiziune are birouri și personal separat pentru transmisiunile în limba suedeză.

3.11. Teatrele suedeze

În Helsinki/Helsingfors există un Teatru Suedez (*Svenska teatern*) cu două scene. Repertoriul este mai ales clasic și, din cînd, în cînd se montează și muzical-uri. *Lilla Teatern* (Teatrul Mic) este axat mai mult pe piese moderne și de avangardă. În Åbo și Vasa există de asemenea teatre suedeze.

3.12. Participarea politică

În Finlanda există un singur partid politic care s-a declarat de limbă suedeză: *Svenska folkpartiet* sau Partidul Popular Suedez. Acesta are un program liberal. În ciuda faptului că e un partid mic, a participat deseori în guverne de coaliție. A beneficiat de două portofolii în actualul guvern de stînga-dreapta. Ole Norback este ministrul comerțului exterior și al afacerilor Uniunii Europene, iar Jan-Erik Enestam este ministrul de interne. Partidele de stînga, prin tradiție „transnaționale”, au secțiuni suedeze. Acest lucru este valabil pentru Partidul Social-Democrat și pentru Uniunea de Stînga, reprezentînd socialiștii și foștii comuniști. Președintele Uniunii de stînga este un psihiatru de limbă suedeză, scriitor și muzician, Claes Andersson. Uniunea Creștină Finlandeză are de asemenea un președinte suedez, Bjarne Kallis. Partidul Verzilor are numeroși membri de limbă suedeză.

La ultimele alegeri parlamentare din 19 martie 1995, Partidul Popular Suedez a obținut 5,1% din voturi și 11 din totalul de 200 de fotolii (procentul de votare a fost 71,9%). Cei mai mulți suporterii provin din departamentul Vasa (Provincia Ostrobothnia). Partidul a obținut cam 75% din voturile vorbitorilor de suedeză. Cei 11 parlamentari ai săi, împreună cu un parlamentar reprezentând un partid liberal din Åland, formează Grupul Parlamentar Suedez. În total 17 parlamentari au suedeză ca limbă maternă. Restul vorbitorilor de suedeză se găsesc în grupurile parlamentare ale Partidului Social-Democrat Finlandez (*SDP=2*), Uniunii de Stînga (*Vas=1*), Verzilor (*Vihr=1*) și Uniunii Creștine Finlandeze (*SKL=1*).

La ultimele alegeri prezidențiale din 6 februarie 1994, Elisabeth Rehn, membră a Partidului Popular Suedez, a obținut 46,1% din voturi (procent de votanți 82,3%). La alegerile locale din 20 octombrie 1996, partidul a obținut 5,5% din voturi, iar la alegerile pentru locurile din Parlamentul European, care au avut loc în același zi, 5,8%.

Vorbitorii de suedeză au o organizație umbrelă, **Adunarea Suedeză din Finlanda** (*Finlands Svenska Folkting*). Cei 75 de membri ai săi sînt aleși indirect o dată la patru ani (recent au avut loc alegeri în octombrie 1996), pe baza rezultatelor alegerilor municipale, și reprezintă vorbitorii de limbă suedeză din diferite partide. S-a cerut, fără succes, introducerea alegerilor directe. Adunarea se îngrijește de nevoile culturale ale populației vorbitoare de suedeză și prezintă inițiative în acest scop, guvernului și altor autorități. Este parțial subvenționată de stat.

4. Statutul legal al populației sami

4.1. Garanțiile constituționale

În 1995, Constituția Finlandei a fost amendată pentru a asigura garanții mai ferme în privința drepturilor populației sami. Conform noului paragraf 51a:

Samii, ca popor băștinaș, conform prevederilor legii, beneficiază de garantarea autonomiei culturale în ceea ce privește limba și cultura lor în cadrul Țării de Băștină Sami.

Amendamentul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1996.

4.2. Dreptul de a folosi limba sami

Actul Limbii Sami (08.03.1992/516) a intrat în vigoare la începutul anului 1992 și se aplică mai ales în **Țara de Băștină Sami** (*Sámiid ruovttuguovlu/saamelaisten kotiseutalue/samernas hembygdsområde*, Secțiunea 6[1]). Țara de Băștină Sami este zona din Laponia de Nord cu cea mai numeroasă populație sami, adică municipalitățile Utsjoki, Enontekiö, Inari și partea de nord a municipalității Sodankylä, aparținînd asociației proprietarilor de reni din Laponia (*bálgguš/paliskunta/renbeteslag*). Un sami, *cînd este parte într-un proces sau trebuie audiat*, are voie să-și folosească limba înaintea tribunalelor, ca și în fața autorităților de stat sau municipale ale căror jurisdicții sau zone administrative acoperă în totalitate sau în parte Țara de Băștină Sami. Adresarea în limba sami este permisă către autorități de stat cum ar fi Președintele Tribunalului sau Ombudsmanul Parlamentului (Avocatul Poporului).

Un sami locuitor în Finlanda are dreptul de a declara, la evidența populației, limba sami ca limbă maternă (Secțiunea 5).

Actele Parlamentului, decretele sau deciziile guvernului sau ale altor autorități, care privesc probleme sami, trebuie traduse în limba sami. Asemenea traduceri sînt publicate în Revista Finlandeză de Drept, dar nu imediat, ci doar în urma unei decizii speciale a guvernului sau autorităților.

În ultima vreme au apărut semne rutiere cu nume de localități în finlandeză și sami. În municipalitatea Inari există locuri unde numele localităților sînt afișate în toate cele trei limbi sami.

Există încă dificultăți în punerea în practică a Actului Limbii Sami. Traducerea și interpretarea în cele trei limbi sami este o afacere costisitoare. De aceea, de exemplu, deliberările în Delegația/Parlamentul Sami s-au purtat în finlandeză.

4.3. Dreptul la educație în limba sami

Copiii care locuiesc în Țara de Baștină Sami și vorbesc limba sami pot alege sami ca limbă de predare în școlile generale (Secțiunea 25[3] pe baza Actului Școlilor Generale). Începând cu anul 1985, copiii care trăiesc în Țara de Baștină Sami se bucură de educație în limba maternă, împreună cu aceea în limba finlandeză (Secțiunea 27[2]). Actul Școlilor Generale a fost amendat în 1991, pentru a face posibil ca elevii care știu limba sami să se bucure de educație în școli de limbă sami din Țara de Baștină Sami. Orice copil care trăiește în zona Țării de Baștină Sami poate alege sami ca materie opțională (alternativă) în școlile generale inferioare. La nivel superior, sami poate fi aleasă ca materie facultativă.

În anul școlar 1995/1996, un număr de 588 de elevi s-au bucurat de predare în limba sami, în școlile din Țara de Baștină Sami.

4.4. Dreptul populației sami de a participa la afacerile publice

La începutul anului 1996, s-a constituit noul **Parlament Sami** (Sámedikki/Saamelaiskäräjät/Sameting), organ reprezentativ pentru populația sami. El urmează **Delegației Sami** (sau vechiul **Parlament Sami**), înființată în 1973. Alegerile pentru Parlamentul Sami au loc o dată la patru ani. În conformitate cu actualul Act al Parlamentului Sami, trebuie să fie prezenți cel puțin trei reprezentanți ai fiecăreia dintre cele patru municipalități Enontekiö, Inari, Utsjoki și Sodankylä. Vechiul Act al Delegației Sami (1973 & 1990) și proiectul Actului de azi solicitau maximum doi reprezentanți din fiecare din cele patru municipalități. Totuși, Parlamentul Finlandez a considerat că este important ca majoritatea celor din noul Parlament să vină din Laponia de Nord și nu din sudul urbanizat, unde trăiește un număr considerabil de sami. Parlamentului Sami i s-au conferit pentru moment puteri decizionale restrânse. El hotărăște cum să se distribuie banii alocați în beneficiul culturii populației sami din bugetul de stat. Mai mult, poate lua inițiative, face propuneri și prezenta declarații în probleme care privesc limba și cultura sami, ca și statutul samilor ca popor băștinaș.²⁷ Acest lucru este înțeles în sens larg, referindu-se de asemenea la revendicările miniere, planificarea socială, închirierea pământului statului, evaluarea rezervelor naturale etc.²⁸ Parlamentul Sami alege dintre membrii săi un consiliu care pregătește întrunirea Parlamentului. Aceste reguli au fost incluse într-un act oficial al Parlamentului, pe când prevederile privind vechea Delegație Sami au fost doar obiectul unui decret guvernamental.

Conform unui amendament al Actului Parlamentar Finlandez, introdus în 1991, „populației sami i se va da ascultare în probleme de importanță specială pentru ea”.²⁹ Procedura Parlamentului a fost, în consecință amendată.³⁰ Paragraful 2 din Secțiunea 16 îndeamnă comitetele Parlamentului să ofere reprezentanților sami ocazia de a fi ascultați, „excepție făcând cazul în care motive specifice opresc acest lucru”, atunci când se discută propuneri legislative sau alte probleme care privesc „în special” pe sami.³¹ Se consideră că această prevedere nu a funcționat în practică spre satisfacția populației sami. Pentru a da doar un exemplu: la amendarea Actului Păstoritului Renilor s-a ridicat întrebarea în ce măsură datoria de a-i audia pe sami a fost îndeplinită.³² Comisia Constituțională a susținut că nu era suficient să fie ascultați câțiva sami de către Comisia Parlamentară pentru Agricultură și Silvicultură, ci a îndemnat Ministerul Agriculturii și Silviculturii, în calitate de responsabil al proiectului, să ceară o declarație scrisă din partea Delegației Sami.³³ Cu toate acestea, declarația n-a avut nici un efect asupra rezultatului deliberărilor. Dreptul de proprietate asupra

renilor a fost extins pentru cetățenii statelor EEA, conform proiectului guvernamental inițial și recomandării Comisiei pentru Agricultură și Silvicultură, împotriva opiniilor Delegației Sami. Comisia Constituțională își exprimase de asemenea opinia că sami ar trebui să aibă dreptul de a fi consultați în timpul etapelor inițiale ale procedurii legislative în guvern. Dacă erau audiați numai în timpul etapei finale, înainte ca Parlamentul să voteze proiectul, sami nu aveau de fapt nici o șansă, realist vorbind, de a influența rezultatul.³⁴ Comisia Constituțională a recurs astfel la o interpretare exhaustivă a clauzei consultative din Actul Parlamentului. Deoarece această clauză fusese inserată doar în Actul Parlamentului, nu obliga în mod oficial guvernul, ci se aplica doar la deliberările în Parlament. Logic, Comisia Parlamentară era, pe de altă parte, în acord cu instrumentele internaționale care încurajau **participarea efectivă** a popoarelor autohtone sau a minorităților. Lipsa din Constituția Finlandei a fost acum remediată. O nouă secțiune, 51a, garantează autonomia culturală pentru sami ca popor indigen, în probleme legate de limba și cultura lor, conform unui act special emis. În acest Act al Parlament Sami, autoritățile sînt obligate să se consulte cu Parlamentul Sami asupra tuturor măsurilor de durată și importanță, care afectează direct sau indirect poziția samilor ca popor băștinaș:

Autoritățile vor negocia cu Parlamentul Sami în ce privește măsurile de durată și importanță care pot, în mod direct și specific, afecta statutul samilor ca popor băștinaș și care privesc următoarele probleme, în Țara de Baștină Sami:

- 1) planificarea comunității;
- 2) administrarea, folosirea, închirierea și concesionarea terenurilor statului, zonelor de rezervație și celor sălbatice;
- 3) cererile de licență pentru jalonarea terenurilor minelor de minerale sau dosarele de patentare a exploatărilor miniere;
- 4) schimbările legislative sau administrative ale ocupațiilor aparținînd formei de cultură sami;
- 5) dezvoltarea învățămîntului limbii și în limba sami în școli, la fel ca și în serviciile sociale și de sănătate; sau
- 6) orice alte probleme afectînd limba samilor ca popor băștinaș.

Pentru a-și îndeplini obligația de a negocia, autoritatea însărcinată va asigura pentru Parlamentul Sami ocazia de a i se da ascultare și a discuta problemele. Eșecul în folosirea acestei ocazii nu împiedică în nici un fel autoritatea de a continua să ia măsuri în problema respectivă. (Secțiunea 9[1] & [2]).

Împreună cu revizuirea legilor electorale, în 1989, s-a luat în considerare și posibilitatea de a rezerva unul din cele 200 de fotolii din Parlamentul Finlandez sau de a introduce un al 201-lea în plus, pentru sami. Sami erau atît de puțini încît n-ar fi ajuns niciodată la numărul de voturi necesare pentru un loc în Parlament. În mod normal, e nevoie de ceva mai mult de 20.000 de voturi. Deci trebuia gîndită o soluție diferită de aceea aplicată în Åland. Populația din Åland numără astăzi aproape 25.000 de persoane și au fost deci întotdeauna capabili să obțină cel puțin un loc în Parlament. Nu s-a ivit nici o dificultate în constituirea Insulelor Åland ca district electoral separat. Acest lucru nu este posibil în cazul sami. A opta pentru soluția teritorială ar presupune de asemenea constituirea Țării de Baștină Sami ca district electoral distinct. Acest lucru ar crea de îndată probleme, deoarece sami sînt o minoritate în propria lor Țară de Baștină. Un număr considerabil de sami trăiesc în afara Țării de Baștină. Examinînd problema reprezentării parlamentare, o comisie *ad hoc* a Ministerului Justiției a respins ideea.³⁵ Pe de altă parte, nu s-a discutat posibilitatea de a avea un singur district electoral acoperind toată Finlanda, așa cum este cazul în alegerile pentru Parlamentul Sami. Opțiunea de a garanta unui reprezentant sami dreptul de a fi prezent și dreptul de a vorbi în timpul dezbaterilor parlamentare a fost abandonată, din motivul că alegerea unui reprezentant sami ar fi o problemă.³⁶ Rezultatul final al raportului a fost atunci numai dreptul

simplu la audiere care, după cum am văzut, nu funcționează satisfăcător. Așa-numita „autonomie culturală” a introdus mai nou obligația autorităților de a se consulta cu Parlamentul Sami în problemele care ating problemele samilor.

În timpul ultimelor alegeri parlamentare din 1995, social-democrații au ales o sami ca și candidat. Ea nu a reușit să obțină numărul de voturi necesar pentru un loc în Parlament.

Comitetul Consultativ în Problemele Sami (Sámiaššiid ráddadallangoddi / Saamelaisiain neuvottelukunta / Samedelegationen) a fost înființat în 1960. Parlamentul Sami alege cinci reprezentanți în Comitet, alți cinci membri sînt numiți de Consiliul de Stat și reprezintă cinci ministere. Președinte este guvernatorul Provinciei Laponia. Comitetul, care aparține de Ministerul de Interne, va propune Consiliului de Stat măsuri pentru îmbunătățirea situației sociale, culturale, educaționale, economice și legale a samilor.

Consiliul sami (Sámirađđi/Saameslaineuvosto/Samerádet) este un organ comun consultativ al populației sami din Finlanda, Norvegia, Suedia și Rusia.

4.4. Drepturile asupra pămîntului

În problema drepturilor samilor asupra pămîntului din Laponia de Nord nu s-a ajuns încă la o soluție. Guvernul finlandez a declarat în 1990 că nu poate deocamdată să ratifice Convenția OIM nr. 169 din 1989, privitor la Popoarele Băștinașe și Tribale din Țările Independente, deoarece în legislația finlandeză nu exista suport legal pentru „drepturile de proprietate și posesie asupra pămînturilor pe care le ocupă în mod tradițional.”³⁷ Așa-numita Comisie pentru Drepturile Samilor Finlandezi a propus în iunie 1990 un Act Sami care ar fi reinstalat populația sami în proprietatea pămînturilor pe care le ocupaseră anterior, dar care în prezent sînt așa-numitele „păduri de stat”. Țara de Băștină Sami ar fi fost împărțită în sate sami pentru administrarea ocupațiilor sami tradiționale: păstoritul renilor, vînătoarea și pescuitul. În ciuda faptului că majoritatea opiniilor prezentate în decursul procedurii de audiere au fost pe de-a-ntregul sau în fond în favoarea actului propus, problema a fost supusă studierii ulterioare. Chestiunea drepturilor sami asupra pămîntului este acum examinată de către un grup de experți înființat de Parlamentul Sami.

5. Statutul legal al romilor în Finlanda

Amendamentul din 17.07.1995/969 al Constituției din 1919 care a intrat în vigoare la data de 1 august 1995 ia cunoștință de nevoile culturale și lingvistice ale romilor, în felul următor:

Sami, ca popor băștinaș, **romii** și alte grupuri vor avea dreptul de a-și menține și dezvolta propria limbă și cultură. (Secțiunea 14[3])

Cînd, la 9 noiembrie 1994, Finlanda a ratificat Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, ea a declarat, respectînd Articolul 7(5) al Cartei, că se angajează să aplice principiile enumerate în paragrafele 1–4 ale articolului 7, în ceea ce privește „**limba romani** și celelalte limbi non-teritoriale din Finlanda.”

5.1. Dreptul la educație în limba romani în Finlanda

Deși unii dintre romi vorbesc încă dialectul Kalé, majoritatea lor vorbesc finlandeza. Unii stăpînesc și limba suedeză, în cazul în care au crescut în municipalitățile de limbă suedeză din Finlanda sau în Suedia. Începînd cu anul 1990, copiii romi pot să-și învețe limba la cursuri serale. Primii profesori de romani au absolvit în 1989–1990 un curs elementar în limba romani, organizat la Centrul de Perfecționare Profesională din Helsinki. La acest prim curs au fost 27 de participanți. Școala primară din Havukoski, din orașul Vantaa/Vanda a fost cea dintîi în care s-a predat limba romani (din 1990). În prezent (1996) există aproximativ 40 de profesori educați de Centru. Din Decembrie 1992, Consiliul Finlandez al Educației a fixat numărul de cursuri în romani la școlile generale. Se poate asigura învățarea limbii romani,

dacă este posibilă formarea unui grup de cel puțin cinci copii. În timpul anului școlar 1995/1996 limba romani a fost predată la 150 de copii în școlile a zece municipalități, respectiv în Helsinki/Helsingfors, Turku/Åbo și Vantaa/Vanda.

În 1992, Consiliul Național Finlandez al Educației a înființat **Unitatea pentru Dezvoltarea Educației și Culturii Romani**, avînd drept scop promovarea limbii și culturii romani prin organizarea de cursuri și seminarii.

Se vor publica sau au fost deja publicate în limba romani: un alfabetar, un abecedar, o carte de gramatică și fragmente din Biblie. Se pregătește un dicționar romani–finlandez–englez.

5.2. Dreptul de a participa la afacerile publice

Începînd cu anii '60, romii s-au organizat mai bine în lupta lor pentru condiții mai bune de locuit și de învățămînt în limba romani. Asociația Romilor Finlandezi (din 1990 „Romani”) a fost înființată în 1967. Un **Comitet Consultativ asupra Problemelor Romilor** (din 1990 „**Romani**”) lucrează din 1956 împreună cu Ministerul Problemelor Sociale și de Sănătate. Comitetul ia inițiative și face propuneri care pot duce la reforme legislative și administrative.

6. Statutul legal al celorlalte minorități naționale din Finlanda

Mai sus-menționatul Amendament din 1995 al Secțiunii 14 al Constituției Finlandei garantează de asemenea drepturi lingvistice și culturale altor minorități („și alte grupuri vor avea dreptul de a-și menține și dezvolta propriile limbi și culturi”). În conformitate cu aderarea Finlandei la Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, principiile din Partea II (Articolul 7, paragrafele 1–4) se aplică „**celorlalte limbi non-teritoriale din Finlanda.**”

6.1. Dreptul la educație în alte limbi ale minorităților

Există dreptul de a înființa școli particulare. Școlile minorităților luptă, în mod firesc, pentru obținerea de subvenții din partea statului sau a municipalităților.

a) Școala evreiască

Prima școală evreiască a funcționat în Helsinki din 1893 pînă în 1900. Școala Coeducațională Evreiască a fost înființată în 1918. Evreii care s-au mutat în Finlanda în timpul secolului al XIX-lea vorbeau idiș și rusește. La așezarea în Finlanda, ei au ales suedeza ca prima limbă străină. Cu toate acestea, în 1930 toți au declarat suedeza ca limbă maternă. În 1932 s-a hotărît că limba de predare în școlile evreiești va fi finlandeza, înlocuind astfel suedeza. Evreii sînt de fapt bilingvi, deși cei mai tineri tind să devină unilingvi, de limbă finlandeză.

b) Școala rusească

La sfîrșitul secolului al XIX-lea existau numeroase școli primare și zeci de școli secundare care să facă față nevoilor populației vorbitoare de limbă rusă din Finlanda. Unele se aflau în legături strînse cu congregația ortodoxă. Cea mai cunoscută școală rusească din Helsinki este școala primară „Tabunov”, deschisă în 1863, Școala Secundară pentru băieți „Alexandru” și Școala Secundară pentru fete „Maria”. Odată cu independența, Școala Secundară „Maria” a fost desființată, iar Școala Secundară „Alexandru” rebotezată Școala Secundară Rusă din Helsinki (*Gelsingforskkii ruskii litsei*).

La începutul anului 1924 existau 6 școli pentru rușii localnici, nativi, 7 pentru emigranții ruși și 9 la care ambele grupuri își puteau trimite copiii. După ultimul război, nou-constituita Uniune Cultural–Democrată Rusă a preluat înființarea, în 1955, a unei noi școli rusești. Profesori și elevi de la Școala Primară Tabunov și de la *Litséy*-ul rus au fost transferați la noua școală. Odată cu reforma școlilor comprehensive din 1977, școala, numită începînd cu

anul 1963 „școala finlandezo–rusă” (*Fínskaia–Ruskaia Șkola*), a devenit o școală publică subvenționată de bugetul de stat. Cu timpul, numărul copiilor finlandezi a crescut și deja în 1979 majoritatea celor 800 de elevi proveneau din familii finlandeze. Principala limbă de predare devenise finlandeza. Odată cu imigrația crescândă dinspre Uniunea Sovietică, începând cu anul 1960 și, mai târziu, din țările CSI, nevoia de școli cu limba de predare rusă a crescut și ea.

Se resimte însă faptul că școala finlandezo–rusă din Helsinki nu mai satisface în prezent nevoile populației vorbitoare de rusă. Secțiunea 6 a Actului asupra Școlii Finlandezo–Ruse prevede posibilitatea de a înființa, pentru fiecare nivel de școlarizare, câte o clasă paralelă cu predare în principal în limba rusă. În 1994 s-a înființat o clasă specială pentru imigranți vorbitori de rusă.

În anii '80 s-au înființat grădinițe în limba rusă, în principalele orașe finlandeze: Helsinki, Turku, Tampere, Kupio, Joensuu și Jyväskylä.

c) Educația în limba tătaro–turcă

Tătarii au reușit să-și țină în viață limba tătaro–turcă, folosind-o mai ales în familie și în viața particulară. Între 1948 și 1969 a existat o școală primară tătară în Helsinki, subvenționată în parte de Congregația Islamică, și în parte de primăria din Helsinki. Odată cu reforma școlilor generale, menținerea școlii tătare, financiar vorbind, n-a mai fost posibilă. Congregația Islamică organizează acum, în timpul trimestrelor de toamnă și primăvară, cursuri de tătaro–turcă, o oră pe săptămână serile, și pentru copiii care merg la grădiniță, și pentru școlari. Congregația a invitat profesori din Turcia pentru a preda în aceste locuri. Se organizează cursuri de vară în tătaro–turcă, durând două-trei săptămâni, în municipalitatea Kirkkonummi/Kyrkslätt, la vest de Helsinki. Chiar și familii tătare din Suedia și Statele Unite își trimit copiii la aceste cursuri.

Spre deosebire de evrei, tătarii au ales finlandeza ca primă limbă de comunicare obișnuită, în afara căminelor lor. Motivul poate fi faptul că, în Rusia, trăiau lângă poporul mari, un popor fino–ugric.

6.2. Dreptul la participare al altor minorități la viața publică

Secțiunile 5, 9, 10 și 10a ale Constituției Finlandei stipulează principiile egalității și non-discriminării, ca și libertatea religiei, a expresiei, libertatea de întrunire și asociere. Din 1995, aceste drepturi și libertăți sînt garantate nu numai cetățenilor finlandezi. Toți membrii minorităților naționale și grupurile de noi imigranți se bucură de aceste drepturi.

Minoritățile naționale finlandeze nu-și promovează interesele cu ajutorul organizațiilor politice. Comunitățile evreiești, rusești și tătare sînt organizate pe baze religioase, deși mare parte din evreii din Rusia nu sînt parte a congregației evreiești și există ruși care nu sînt afiliați religios sau aparțin unei alte comunități religioase decît Biserica Ortodoxă.

Un membru al comunității evreiești, reprezentînd Partidul Coaliției Naționale, un partid conservator, are un fotoliu în Parlamentul Finlandez. Nu mai există în Parlament membri ai altor minorități naționale (în afara vorbitorilor de limbă suedeză).

Rușii s-au desfăcut în mai multe organizații diferite, înainte și după ultimul război. Asemenea organizații sînt, de exemplu, Societatea de Caritate Rusă (*Ruskoe Blagotvoritelnoe Obșcestvo*), Asociația Comercianților Ruși (*Ruskoe Kupeceskoe Obșcestvo v Gelsingforse*), Colonia Rusă în Finlanda (*Ruskaya Kolonia v Finlandii*), Comitetul Special pentru Probleme Ruse în Finlanda (*Osobii Komitet po Delom Ruskih v Finlandii*) și Uniunea Cultural–Democratică Rusă (*Ruskih Kulturno–Demokraticeskii Soiuz v Finlandii*). Pe 15 mai 1994 s-a constituit la Helsinki **Forumul Vorbitorilor de Limbă Rusă din Finlanda** (*Forum Ruskoiazitsnovo Naselenia Finlandii*), în scopul de a coordona activitățile și politica populației vorbitoare de limbă rusă din Finlanda, ca un fel de organizație-umbrelă.

Evreii, rușii și tătarii sînt reprezentați de **Comitetul Consultativ pentru Problemele Refugiaților și Imigranților** (*Pakolais- ja siirtolaisasiain neuvottelukunta* [PAKSI] / *Delegationen för flyktings- och emigrantärenden*) înființat de Ministerul Problemelor Sociale. Acest organ este un forum de discuții asupra problemelor comune. Noi grupuri de imigranți, cum ar fi refugiații vietnamezi și somalezi, sînt de asemenea reprezentate în acest organism. Reprezentanții vechilor minorități ar dori să aibă un organ consultativ exclusiv al lor, deoarece problemele lor sînt, în marea lor majoritate, de alt tip decît ale grupurilor de imigranți.

7. Regimul de autonomie al Insulelor Åland

La 1 ianuarie 1996, populația din Åland era de 25.202 locuitori, din care 23.732 (94,2%) vorbitori de suedeză și 1184 vorbitori de finlandeză. Existau doi vorbitori de sami, 18 rusofoni, 53 anglofoni și alți 213 care au declarat o altă limbă ca limbă maternă.

7.1. Garanțiile internaționale și constituționale ale autonomiei

Insulele Åland, odată nelocuite, au fost colonizate în secolul al IX-lea de triburi suedeze venite dinspre vest. Doar la sfîrșitul evului mediu, Insulele Åland au fost anexate administrativ Provinciei de Est a regatului Suedo-Finlandez. După Războiul Finlandez (1808–1809), Åland a ajuns sub stăpînire rusească, făcînd parte din Marele Ducat al Finlandei.

Autonomia Insulelor Åland datează de pe vremea cînd Imperiul Rus începuse să se dezmembreze, în timpul Primului Război Mondial, și neliniștea politică a ajuns și în Marele Ducat al Finlandei. Locuitorii din Åland au încercat să se rupă de Finlanda și să se unească cu Suedia. Conflictul s-a internaționalizat rapid, Finlanda fiind una din părți, Suedia și Åland, cealaltă parte. Conflictul ar fi putut duce la folosirea forței armate, dacă cele două guverne nu s-ar fi decis să-l supună arbitrajului Consiliului Ligii Națiunilor, în scopul soluționării lui pașnice. În data de 24 iunie 1921, Consiliul a adoptat o rezoluție prin care era recunoscută suveranitatea Finlandei asupra Insulelor Åland. Totuși, Consiliul a recunoscut aceasta cu condiția ca păstrarea limbii suedeze, menținerea proprietății pămîntului de către locuitori și „restrîngerea în limite rezonabile a exercitării de privilegii din partea noilor veniți” (persoane mutîndu-se din Finlanda continentală) să fie introduse în Actul de Autonomie Åland din 1920. Reprezentanții Finlandei și Suediei au elaborat condițiile specifice ale garanțiilor, coordonați în negocieri de un reprezentant al Consiliului Ligii. La 27 iunie 1921, Consiliul a aprobat în unanimitate termenii acestui acord și a decis să fie anexat Rezoluției din 24 iunie.³⁸ Rezoluția, împreună cu Anexa sa, constituia baza pe care legislația ulterioară a Insulelor Åland avea să se fundamenteze. Decizia Ligii Națiunilor a menținut demilitarizarea anterioară și regimul de neutralitate al Insulelor, așa cum era el formulat în Tratatul de Pace de la Paris, din 1856.

Autonomia Insulelor Åland, în prezent inclusă în Constituție, a fost astfel afirmată internațional, prin intermediul rezoluțiilor adoptate în 1921 de către Consiliul Ligii Națiunilor, fundamentată național și dezvoltată în Actul de Autonomie din 1920, odată cu amendamentele și actele suplimentare din 1922, 1951 și 1991. Se consideră că Actul de Autonomie este situat, ierarhic, deasupra legislației obișnuite, deși nu are oficial statutul de „act constituțional” (Vezi Capitolul IVa al Constituției Finlandeze). El poate fi amendat numai prin hotărîri în consens luate de Parlamentul Finlandez și de Adunarea Legislativă din Åland. În Parlament, deciziile vor fi luate cu majoritate calificată de voturi, în același fel în care se prevede amendarea Actelor Constituționale. În Adunarea Legislativă din Åland, decizia este luată de o majoritate de cel puțin 2/3 din numărul de voturi exprimate.

7.2. Competența auto-guvernării ălandeze

Adunarea Legislativă Provincială (*Lagting/Maakuntapäivät*) și **Guvernul Provincial** (*Landskaapstyrelse/Maakuntahallitus*) sînt investite cu puteri largi, legislative și executive. Actul de Autonomie enumeră problemele care cad în competența Insulelor Ăland, pe de o parte, și a statului, pe de altă parte. Probleme care, de exemplu, țin de competența Adunării Legislative Ălandeze sînt: a) administrația municipală; b) impozitele municipale; c) ordinea și siguranța publică; d) construcțiile și sistematizarea; e) protecția naturii și a mediului înconjurător; f) îngrijirea sănătății și asistența medicală, asistența socială; g) educația și cultura; h) agricultura, silvicultura, vînatul și pescuitul; i) comunicațiile; j) comerțul. Ăland își menține competența legislativă în „alte probleme, considerate a ține de puterea legislativă a Insulelor Ăland, în conformitate cu principiul care stă la baza acestui Act.”

Problemele care aparțin competenței legislative a statului sînt: a) uzul libertății de exprimare, de întrunire și de asociere; b) relațiile externe și comerțul exterior; c) legislația familiei și cea de moștenire; d) energia nucleară; e) ca regulă generală, legislația muncii și f) dreptul penal general. Conform unei clauze generale, statul are competența legislativă în alte probleme considerate ca ținînd de puterea legislativă a statului.

Guvernatorul (*Landshövding/Maaherra*) reprezintă interesul statului Finlandez în Insulele Ăland. **Delegația Ălandică** (*Ålandsdelegationen/Ahvenanmaan valtuuskunta*) trebuie să se ocupe de problemele privind relațiile între Provincie și stat și poate aplana disputele, dacă este necesar.

7.3. Cetățenia regională

Cetățenia regională sau **dreptul de domiciliu** (*hembygdsrätt/kotiseutuoikeus*) este o condiție a dreptului de a vota și de a candida în alegerile pentru Adunarea Legislativă, de a avea proprietăți reale în Ăland și de a exercita o meserie sau o profesie în Ăland.

În conformitate cu Actul de Autonomie, dreptul de domiciliu este obținut de un copil sub 18 ani, în cazul în care tatăl sau mama lui au această cetățenie. Un cetățean finlandez care se mută din Finlanda continentală în Ăland poate solicita dreptul de domiciliu după cel puțin cinci ani de cînd locuiește, fără întrerupere, în Insule. El trebuie să demonstreze că stăpînește în mod satisfăcător limba suedeză.

Libertatea exercitării unei meserii și unei profesii de către aceia care nu au dreptul de domiciliu poate fi restrînsă de un act ălandez. Autoritățile provinciei cer îndeobște cunoașterea limbii suedeze, pentru a permite asemenea activități.

7.4. Prevederile referitoare la limbă

Limba oficială a autorităților de stat pe insulă, în provincie și în municipalitățile ei este suedeza. Un cetățean finlandez poate utiliza finlandeza înaintea unui tribunal și a altor oficialități de stat din Ăland, într-o problemă care îl privește pe el însuși.

Limba de predare în școlile întretinute din banii publici sau subvenționate din atari fonduri este suedeza. Se pot face excepții la regulă, pe baza unui act ălandez.

Actul de Autonomie solicită de asemenea ca informația însoțind produsele și bunurile, ca și serviciile către consumatori să fie, „acolo unde este posibil”, în suedeză. Această obligație n-a fost întotdeauna satisfăcută de produse și servicii venite din Finlanda continentală, lucru ce a dus la reclamații din partea consumatorilor ălandezi. Trebuie, oricum, să se noteze că această regulă din Secțiunea 43 a Actului de Autonomie nu este absolută. Pe de cealaltă parte, decretele emise la nivel național stipulează că informația de pe ambalajele bunurilor de larg consum va fi scrisă și în finlandeză, și în suedeză.

7.5. Serviciul militar

Consecință a demilitarizării și neutralității Insulelor Åland, serviciul militar nu este obligatoriu pentru o persoană care are drept de domiciliu în Insule. Persoana în cauză poate, în loc să fie concentrată, să lucreze în compensație în serviciile de pilotaj și faruri sau în alt post din administrația civilă din Åland (Secțiunea 12 din Actul de Autonomie).

8. Concluzii

Garanțiile care există astăzi în Finlanda față de minorități sînt *pluridimensionale*. Ele se bazează pe diferitele nevoi ale grupurilor minoritare care trăiesc în Finlanda. Ele sînt de asemenea rezultatul circumstanțelor politice naționale și internaționale, de-a lungul diverselor perioade din istoria Finlandei. Soluțiile la care s-a ajuns în Finlanda pot inspira soluții și în alte părți ale lumii, oricum, nu fără a fi adaptate. Finlanda însăși nu a optat pentru sistemul cantonal elvețian, așa cum fusese propunerea unor grupuri în 1917, ci a reușit să-și creeze un model propriu. Experiența finlandeză demonstrează că se pot găsi soluții, chiar în situații în care conflictul armat nu e departe, dacă e mai puternică dorința de a soluționa lucrurile în pace (și în conflictul Åland a existat riscul folosirii forței). Dacă ålandezii ar fi întrebați astăzi dacă doresc să se unească cu Suedia, e foarte probabil că ar spune nu. În Suedia, cu greu s-ar bucura de aceleași drepturi și privilegii pe care le au acum.

Traducere de Alina Cadariu

NOTE:

1. Aceasta face parte din practica legală internațională. Vezi de exemplu *Cazul greco-bulgar*, PCIJ (Permanent Court of International Justice), seria B, nr.17, Opinia consultativă din 31 iulie 1930, p. 21 și urm.
2. Propunerile de a se declara bilingv nu au dus deocamdată la nici un rezultat.
3. Vezi Myntti, Kristian: *National Minorities and Minority Legislation in Finland*, în **The Protection of Ethnic and Linguistic Minorities in Europe**, Ed. Packer and Myntti, Institutul pentru Drepturile Omului, Åbo 1993. Într-o privire generală a situației naționalității și religiei în Finlanda, guvernul finlandez se referea la faptul că celor două limbi li s-a conferit același statut, ca limbi naționale. Consiliul Ligii Națiunilor a considerat apoi că nu este necesar ca Finlanda să dea o declarație anume Ligii Națiunilor, angajîndu-se să asigure garanții minoritare suedezilor. **Official Journal LoN** din 1921, numerele 10–12, p. 1165 Vezi și **La situation juridique et les droits des minorités en Finlande. Documents publiés par le Ministère des Affaires étrangères**, Helsinki, 1921, p. 11.
4. Sammallahti, Pekka: *Saamelaisten alkuperästä*, în **Academia Scientiarum Fennica — Anuar 1990–1991**, pp.117–123, la p. 121.
5. Secțiunea 2 din **Actul Limbii Sami**. Vezi și Secțiunea 1(2) a Decretului din 1990 asupra Delegației (Parlamentului) Sami. Secțiunea 1(2) a Decretului original, din 1973 asupra Delegației Sami, dă următoarea definiție: „În acest Decret, un sami este o persoană care, ea însăși sau cel puțin unul dintre părinți sau bunici sînt atestați, conform recensămîntului populației realizat în 1962 de secția finlandeză a Consiliului Sami de Nord sau în alt fel, a fi învățat limba sami ca primă limbă.”
6. Grönfors, Martti: *Blood Feuds Among Finnish Gypsies*, în *Research Reports of the Department of Sociology*, la Universitatea din Helsinki, nr. 213/1977, pp. 8–9.
7. Raportul 3:1900 al Comitetului. **Report from the Committee to Investigate the Gypsy Question in the Country**, Helsinki 1901. Imprimerie du Senat Imperial, pp.34–35.
8. Juutalaisuus Helsingssä: **Judiskt liv i Helsingfors. Helsingin Juutalainen Seurakunta**, Judiska Församlingen i Helsingfors, Helsinki/Helsingfors 1986.
9. Luukkanen, Merja: **Kohtaan epäluuloja ja ylemmydentunnetta - venäläiset**, Katso ihmistä. Aineistovihko vuoden 1987 Vastuuviikkoa varten – 22–29.03.1987 (Împotriva prejudecăților și sentimentelor de superioritate – rușii). Seminar din 22–23.03.1987
10. Luukkanen crede că acum sînt cam 5000.
11. Informație primită de la Okan Daher, liderul Congregației Islamice.
12. Această părere a Partidului Popular Suedez consideră că o minoritate este întotdeauna „într-o poziție mai puțin favorizată”.
13. Act nr. 148/1922, amendat de legile 141/1935; 10/1975; 599/1982; 517/1991 și 368/1995.
14. O asemenea „regulă de moderare” și o „regulă absolută” au fost adăugate „regulii relative” exprimate în procente, în scopul de a apăra caracterul bilingv al anumitor orașe și municipalități. Helsinki,

capitala, cu o populație vorbitoare de suedeză de 7,5% a reușit să-și păstreze statutul bilingv datorită „regulii de moderare”.

15. Decizia guvernamentală privind clasificarea limbilor în teritoriile/regiunile administrate de stat și în cele autogovernate, 1993–2002. Decizie a Consiliului de Stat nr. 1111/1992.

16. Malax/Maalathi în departamentul Vaasa/Vasa (regiunea Ostrobothnia) și Västanfjärd și Iniö în județul Turku/Åbo și Pori/Björneborg (regiunea Turunmaa/Åboland).

17. Comisie departamentală = *Lääninhallitus/Länsstyrelse*. Acest organ administrativ de al doilea nivel mai este numit și „consiliu departamental” sau „guvern al provinciei”.

18. **Språklagen i korsdrag** 1994, p. 4; Liljeström, 1996.

19. Secțiunea 3(2) a **Actului Limbii**. Vezi totuși excepția de care se vorbește în Actul de Procedură Administrativă, nr. 599/1982.

20. Comisie departamentală = *Lääninhallitus/Länsstyrelse*. Acest organ administrativ de al doilea nivel mai este numit și „consiliu județean” sau „guvern al provinciei”.

21. **Språklagen i korsdrag** 1994, p. 23.

22. În Finlanda, termenul de „școală generală” se referă la învățământul obligatoriu de bază, între șapte și șaisprezece ani (clasele 1–9). Vezi Myntti, Kristian: **The Protection of Persons Belonging to National Minorities in Finland**, publicațiile Comitetului Consultativ pentru Probleme Internaționale de Drepturi ale Omului, nr. 1, ed. a 3-a, Helsinki 1996, nr. 1, p. 3.

23. Secțiunea 6(3) a **Actului Școlilor Generale**, Act. 27.05.1983/476.

24. Secțiunea 1(1) a **Decretului Școlilor Generale**, 12.10.1984/18.

25. Ibid., Secțiunea 1(2).

26. v. Myntti, op. cit., n.12, p. 9.

27. Secțiunea 5(2).

28. Secțiunea 9(2) a **Actului nou privitor la Parlamentul Sami**.

29. **Amendamentul** 22.07.1991/1079.

30. **Decizia Parlamentului** din 19 dec. 1927.

31. **Decizia Parlamentului** din 22 oct. 1991.

32. 14.09.1990/848, **Amendamentul** nr. 28.06.1993/614.

33. Vezi **Declarația** nr. 8 din mai 1993, a Comitetului Constituțional, către Comitetul pentru Agricultură și Silvicultură (Anexa la ordonanța guvernamentală nr. 192/1992, p. 2) Comitetul s-a referit la raportul său nr. 12/1990 asupra ordonanței 219/1990, care stipula obligativitatea de a-i audia pe sami în probleme de interes special pentru ei, în Actul Parlamentului din 1928 (azi secțiunea 52a), în care se spunea că sami trebuie audiați chiar în timpul etapelor pregătitoare de elaborare a legilor sau amendare a lor. Comitetul Constituțional a recurs astfel la o interpretare exhaustivă, pe când prevederea propusă fusese introdusă în actul care reglementa de fapt munca Parlamentului.

34. Vezi **Declarația** nr. 8, din 11 mai 1993, a Comitetului Constituțional al Parlamentului, către Comitetul pentru Agricultură și Silvicultură, ca și Raportul nr. 12 din 13 nov. 1990, asupra Ordonanței Guvernamentale privind Revizuirea Actului Parlamentului.

35. **Raportul Comitetului pentru Revizuirea Legilor Electorale**, Raportul Comitetului, 1989:38, Ministerul Justiției, Helsinki 1989, pp. 76–78.

36. Ibid., pp. 78–79.

37. **Ordonanța Guvernamentală** nr. 306/1990 către Parlament, privind Convenția asupra Popoarelor Tribale și Băștinașe în Țările Independente, așa cum a fost adoptată la cea de-a 76-a sesiune a Conferinței Generale a Organizației Internaționale a Muncii, p. 2.

38. Pentru textul **Rezoluției** din 24 iunie 1921 și al Acordului, vezi capitolele 4 (Hannikainen) și 7 (Myntti & Scheinin).

*

Frank HORN (n. 1945), a absolvit al Facultatea de Științe Juridice din Helsinki în 1968. Este director al Northern Institute for Environmental and Minority Law din cadrul Universității Lapone din Rovaniemi, Finlanda; vicepreședinte al Minority Rights Group din Finlanda. Între 1993–1996 a fost membru al grupului de experți ai Înaltului Comisariat pentru Minorități Naționale, OSCE.